

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ ПІДПРИЄМСТВ: ПРОГНОСТИЧНА ВАЛІДНІСТЬ

У статті автор приділяє увагу питанням прогнозування інвестиційних потоків та інвестиційних рішень; систематизовано та запропоновано подальший розвиток теоретичного уявлення інформаційно-аналітичного забезпечення контролінгу бізнес-процесів підприємств, розроблено програмно-методологічні підходи до реалізації управлінської та контрольної функції, здійснено систематизацію функціональних показників інноваційного процесу за видами аналізу. Проведено економіко-статистичне дослідження інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств Одеської області станом на 1 січня 2015 року.

Ключові слова: інвестиції, інновації, інноваційний процес, інвестиційний процес, контролінг бізнес-процесів, інформаційно-аналітичне забезпечення, функціональні показники, економіко-статистичне дослідження, програмно-методологічні питання.

L. M. KARPENKO

Odessa National Polytechnic University

INFORMATION ANALYTICAL SUPPORT FOR BUSINESS PROCESS MANAGEMENT ENTERPRISES: PREDICTIVE VALIDITY

The aim of this work consists of the investigation questions of forecasting investment flows, systematization and further development of the theoretical presentation of information and analytical support for controlling the business processes of enterprises, development of software and methodological approaches to the implementation of management and control functions, the implementation of systematization functional parameters of the innovation process by type of analysis. The author pays attention to the development and adaptation of information and analytical support of business process management enterprises and further prediction. There are systematization and suggesting the further development of the theoretical presentation of information and analytical support for controlling the business processes of enterprises in the article. Conducted economic and statistical study of innovation and investment activity of the enterprises of Odessa region on 1 January 2015. This study allows to conduct integrated management analysis of innovation and investment activity, the definition of innovation and investment potential of domestic enterprises industry.

Keywords: investment, innovation, process innovation, investment process, controlling of business processes, information and analytical support, functional performance, economic and statistical research, program and methodological issues

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток ринкового середовища, динамічний та турбулентний характер його функціонування потребують кардинальних змін форм організації суспільного господарства та зміни в управлінському аналізі інноваційно-інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств. Високий рівень економічного розвитку, як показує досвід промислово розвинених країн світу, забезпечується низкою умов, головними з яких є накопичений науково-технічний, індустріальний інвестиційний потенціал, інституційні чинники технологічного прогресу і державна підтримка інноваційних перетворень. Економічні деформації переконують щодо доцільності активізації та підвищення результативності інноваційно-інвестиційних процесів у промисловості та мінімізації впливу чинників, що їх гальмують. Істотний вплив на інноваційно-інвестиційну діяльність, забезпечення лідируючих позицій, конкурентоспроможність у промисловості має потужність його інноваційного потенціалу. За таких умов особливого значення набуває обґрунтування теоретичних засад і практичних заходів щодо розвитку вітчизняного виробництва за рахунок формування та реалізації його інноваційного потенціалу.

Центральне питання оцінки інноваційної діяльності – визначення вкладу нових технологій в економічний розвиток тієї або іншої країни. Сьогодні особливої актуальності набувають питання регіонального розвитку інноваційно-інвестиційного сектору економіки, що пов'язані з необхідністю забезпечення кожним регіоном держави належного рівня використання та перспектив нарощення інноваційно-відтворювального потенціалу підприємств регіону, створення ефективного механізму управління інвестиційними потоками, розробка й адаптація інформаційно-аналітичного забезпечення контролінгу бізнес-процесів підприємств.

Підприємницька діяльність є основою економічного і соціального розвитку країни, подолання бідності та забезпечення високого рівня життя громадян. Тому в кожній країні питання створення належних умов для відповідального перед державою, соціально-орієнтованого, спрямованого на вирішення як поточних, так і довгострокових завдань бізнесу завжди належали до першочергових. У посткризовий період такі проблеми значно загострилися. Шляхи подолання кризових явищ в економіці, передусім, спрямовані на створенні більш сприятливих умов для підприємництва як локомотиву поступального розвитку країни. З іншого боку, посилюються вимоги до діяльності підприємців, які повинні підпорядковуватися не тільки

реалізації інтересів бізнесу, а також приймати участь у вирішенні загальнодержавних та регіональних проблем [1, с. 22].

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження сутності інноваційного потенціалу виробництва, його структури та методів оцінки, інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств відображено в працях зарубіжних і вітчизняних учених: О. Амоши, В. Андрійчука, В. Амбросова, І. Балабанова, С. Володіна, П. Гайдучького, В. Гейця, О. Гудзь, О. Дація, Н. Ілишевої, М. Зубця, М. Кисіля, О. Крисального, М. Кропивка, Л. Колосова, П. Макаренка, М. Маліка, Л. Мартюшевої, В. Месель-Веселяка, П. Микитюк, В. Онегіної, Г. Підлісецького, О. Редькіна, Ф. Фабози, С. Філіппової, М. Портера, І. Пригожина, П. Саблука, В. Семіноженко, В. Ситника, Р. Солоу, П. Стецюка, О. Сухарева, К. Фрімена, Н. Хрущ, В. Юрчишина, Ю. Яковця та ін. Автори одноставно стверджують, що впровадження інновацій стимулює якісні перетворення у виробництві, які, у свою чергу, є поштовхом до наступних змін у досягненні досконалості. Аналіз останніх наукових праць свідчить про наявність результатів комплексних досліджень щодо розвитку та впровадження елементів інноваційно-інвестиційного механізму, удосконалення інвестиційного клімату, певних-економіко статистичних розрахунків, управлінських підходів.

Отже, питання стратегічного планування й управління розвитком інновацій, розробки фінансово-економічного механізму є достатньо опрацьованими. Слід зазначити, що значна увага приділяється проблемам управління інноваційно-інвестиційними процесами на рівні економіки країни та окремих галузей. Але деякі питання залишаються невизначеними, недостатньо обґрунтованими. Виникає потреба вдосконалення та розширення дослідження цієї проблематики. Світовий досвід нагромадив значну кількість методів та прийомів інноваційно-інвестиційного аналізу, але їх застосування у вітчизняних умовах є проблемним, бо самі вони потребують подальшого вдосконалення. На думку автора, слід приділяти більшу увагу дослідженню напрямків розвитку інноваційної діяльності та формуванню механізмів управління на рівні конкретних підприємств, з урахуванням їх особливостей, розробки системи аналітичних показників інтегрованого управлінського аналізу інноваційної діяльності підприємства, що сприяє формуванню оцінки розвитку потенціалу промисловості Одеського регіону взагалі.

Мета роботи полягає у дослідженні питань прогнозування інвестиційних потоків, у систематизації та подальшому розвитку теоретичного уявлення інформаційно-аналітичного забезпечення контролінгу бізнес-процесів підприємств, розробці програмно-методологічних підходів щодо реалізації управлінської та контрольної функції, здійснення систематизації функціональних показників інноваційного процесу за видами аналізу.

Проведене дослідження дає змогу стверджувати, що прогнозування інвестицій передбачає:

- здійснення кількісного та якісного аналізу тенденції інвестиційних процесів, існуючих проблем та нових явищ;
- альтернативне передбачення майбутнього розвитку галузей народного господарства як можливих об'єктів укладення капіталу;
- оцінку можливостей і наслідків укладення коштів у ту чи іншу сферу економіки.

Розробляють коротко-, середньо- і довгострокові прогнози. Короткостроковий прогноз служить для визначення тактики інвестування та оцінки можливих укладень у короткострокові фінансові інструменти. Він розробляється з урахуванням впливу короткочасних факторів, що виявляються у процесі аналізу короткострокових коливань на ринку інвестицій.

Середньостроковий прогноз призначений для коригування стратегії інвестиційної діяльності та обґрунтування вкладень у відносно невеликі за капіталомісткістю проекти реального інвестування й довгострокові фінансові інструменти. Довгостроковий прогноз пов'язаний насамперед з визначенням стратегії інвестиційної діяльності та вкладенням коштів у великі капіталомісткі проекти.

Інвестиційне прогнозування має здійснюватися на рівні країни в цілому (макрорівень), галузей і підгалузей регіонів (мезорівень), окремих компаній і фірм (мікрорівень).

При плануванні інвестицій необхідно дотримуватися принципів цілеспрямованості та пріоритетності, які вимагають побудову структури суспільних потреб і формування пріоритетних напрямів інвестиційної політики. Процес прогнозування інвестицій можна умовно відокремити на три етапи:

- прогнозування можливих інвестиційних потоків;
- прогнозування потреби в інвестиціях;
- оцінка економічної ефективності використання інвестицій з урахуванням факторів інвестиційного ризику.

Визначення можливого обсягу інвестицій на підприємствах, в компаніях і за окремими інвестиційними проектами проводиться шляхом планування ймовірного залучення коштів з різних джерел фінансування (власних, позикових, залучених) [2, с. 222].

Складність, багатоаспектність, наявність великої кількості зворотних зв'язків обумовлюють необхідність використання різноманітних підходів і методів при визначенні потреби в інвестиціях. Загальна потреба в інвестиційних ресурсах повинна зіставлятися з можливим обсягом інвестицій. Як правило, потреби в інвестиціях перевищують їх можливі обсяги, тому при плануванні введення в дію основних фондів виробничого і невиробничого призначення необхідно: виявляти резерви поліпшення їх

використання; планувати їх розширення і будівництво нових тільки у випадку, якщо потреби не можуть бути задоволені діючими; скорочувати терміни будівництва; забезпечувати цільове та ефективне використання інвестиційних ресурсів, матеріально-технічне забезпечення передбачає відбір пріоритетних і найбільш ефективних проектів.

На макrorівні прогнозування реальних інвестицій базується на визначенні стратегії соціально-економічного розвитку країни, структурній політиці, а також на розробці та реалізації загальнодержавних, галузевих і регіональних програм; на мікрорівні – на побудові стратегії підприємства і бізнес-планах.

У контексті даної наукової роботи інтерес автора висвітлюється у методичних підходах до розробки й адаптації управлінських нововведень, розробки й адаптації інформаційно-аналітичної системи, як ефективного засобу управління та розвитку бізнес-процесами підприємства, здатного забезпечити управлінців первинною інформацією, необхідною як для визначення напрямків подальшого розвитку, так і вирішення поточних питань виробничої діяльності. Взаємодія елементів подібної системи має бути спрямована на формування інформаційно-аналітичної бази для своєчасного реагування менеджменту на зміну обставин і передбачення критичних ситуацій фінансово-господарської діяльності, а також бути основою для оперативного і стратегічного планування.

Відсутність дієвих систем інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень на підприємствах, неминуче призводить до зниження їх конкурентоспроможності, і як наслідок втрата ринку. У зв'язку з цим постає необхідність у комплексному поданні процесу інформаційно-аналітичного забезпечення управлінських рішень, дослідженні його сутності, визначенні методів його ефективної реалізації.

Слід підкреслити, що створення єдиної інформаційно-аналітичної системи управління, її впровадження, координація функціонування та оптимізація інформаційних потоків – основа концепції контролінгу, заснованої на інтеграції функцій управління у досягненні цілей діяльності підприємства.

Інформаційно-аналітичне забезпечення системи контролінгу бізнес-процесів підприємств розробляється відповідно до управлінських принципів, методичного забезпечення щодо визначення ефективності та доцільності інвестиційного проекту, в розрізі функціональних блоків управління і ґрунтується на таких основних інструментах:

- програмно-методологічні питання інтегрованого аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності;
- збалансована система показників і результати прикладного стратегічного аналізу;
- стратегічна карта інноваційного процесу;
- багатофункціональне аналітичне забезпечення прийняття інвестиційних рішень і методика його практичної автоматизованої реалізації;
- календар інвестиційних перешкод і відповідну методика прогнозування поведінки інвестора;
- комплекс економіко-математичних методів аналізу;
- система бюджетування з реалізацією функції комплаєнс-контроль;
- методика управління продажами як інструмент прийняття інвестиційних рішень на експлуатаційній фазі інвестиційного проекту;
- система контролю виконання інвестиційного проекту по етапах його життєвого циклу) [3, с. 82].

Узагальнюючи концептуальні засади багатьох вчених та фахівців, сукупність найважливіших програмно-методологічних питань інтегрованого управлінського аналізу інноваційної діяльності представимо на рис. 1.

Рис. 1. Програмно-методологічні питання інтегрованого аналізу інноваційної діяльності

Практична значущість впровадження розроблених інструментів диктує необхідність оцінки ефективності їх впровадження, оскільки ефективність інструментів впливає на їх окупність і застосовність підприємствами. Зміст управління інноваційною діяльністю підприємства включає в себе перелік основних функцій менеджменту – планування, організація, мотивація, контроль. При цьому основним управлінським процесом залишається організація інноваційної діяльності в просторі та часі, що потребує побудови ефективного організаційного механізму, тобто визначення напрямків та способів взаємозв'язків керівних кадрів підприємства у процесі управління інноваціями.

Наголосимо, що програмно-методологічні питання інтегрованого аналізу доцільно розглядати в певній послідовності: ідентифікація об'єкту і предмету → виявлення цілей і принципів аналізу → розробка системи показників → підбір інформаційних джерел → вибір методів аналізу → визначення напрямів використання результатів. Можливості ефективного контролю й управління залежать від того, наскільки детально суб'єкт управління представляє об'єкт. Ступінь детальності визначається об'ємом доступної первинної інформації і розробленістю методик її аналізу [4, с. 64].

У контексті даної наукової роботи інтерес автора висвітлюється у вивченні складових елементів аналізу показників інноваційного процесу, від стану яких значною мірою залежить фінансовий результат діяльності підприємства. Для підприємства, яке функціонує у конкурентному середовищі, конкурентні переваги можуть бути досягнуті на основі економічних, технічних, організаційних, інноваційно-інвестиційних, венчурних та інформаційних факторів, що формують систему його стратегічного розвитку. Функціональні показники інноваційного процесу за видами аналізу зведемо у табл. 1.

Таблиця 1

Систематизація функціональних показників інноваційного процесу за видами аналізу

Вид аналізу	Функціонально залежні показники	
	факторні	результативні
А	1	2
1. Аналіз доцільності розробки нових видів продукції, у т.ч. наукових досліджень	- швидкість просування нових видів продукції на ринок; - період безбитковості; - кількість виробів, що характеризують крапку безбитковості (у вартісному та натуральному виразі); - зона безпеки; - можливості підприємства щодо проведення наукових досліджень (витрати, персонал);	- для нових видів продукції, що відразу відповідають потребам клієнтів за сегментами; - збитки від продажу нових видів продукції, які потрапили на ринок пізніше внаслідок виправлення недоліків проекту; - частка якісно нових видів продукції у загальному обсязі продаж; - впровадження нового виду продукції зверх плану або конкурентному товару
2. Аналіз доцільності здійснення прикладних аналітичних досліджень щодо використання технологічних процесів, які вже існують, для виробництва продукції наступного покоління	- переваги виробничого процесу; - пропускна спроможність	- кількість видів продукції наступного покоління, виробництво яких можливе внаслідок застосування технологічних процесів на підприємстві
3. Аналіз доцільності формування пропозицій для клієнтів, внаслідок використання інновацій, за видами продукції, що визначають конкурентів	- кількість проектних варіантів якісно нового виду продукції	- термін розробки нових видів продукції; - ступінь реалізації наміру клієнтів по відношенню до зовсім нових видів продукції
з виробництвом нових видів продукції, що надають клієнтам найбільшу цінність у майбутньому	- прогностні ціни на нову продукцію	- обсяг продаж за прогнозом; - плановий прибуток від продажу нового виду продукції; - рентабельність продукції, продаж
5. Аналіз процесу планування, організації та контролю	- поетапне планування з коригуванням результату; - системна організація; - комплаєнс-контроль	- процес бюджетування інноваційного проекту

На підставі систематизації функціональних показників інноваційного процесу за видами аналізу вважається доцільним запропонувати порядок проведення аналізу показників інноваційного процесу (рис.2). Слід зазначити, що більш детально процес проведення аналізу показників інноваційного процесу можливо відобразити за допомогою формування найважливіших завдань прикладного стратегічного аналізу:

порівняльна оцінка, діагностика відхилень, прогнозування показників, бюджетування збалансованої системи, проведення комплаєнс-контролю) [5, с.64].

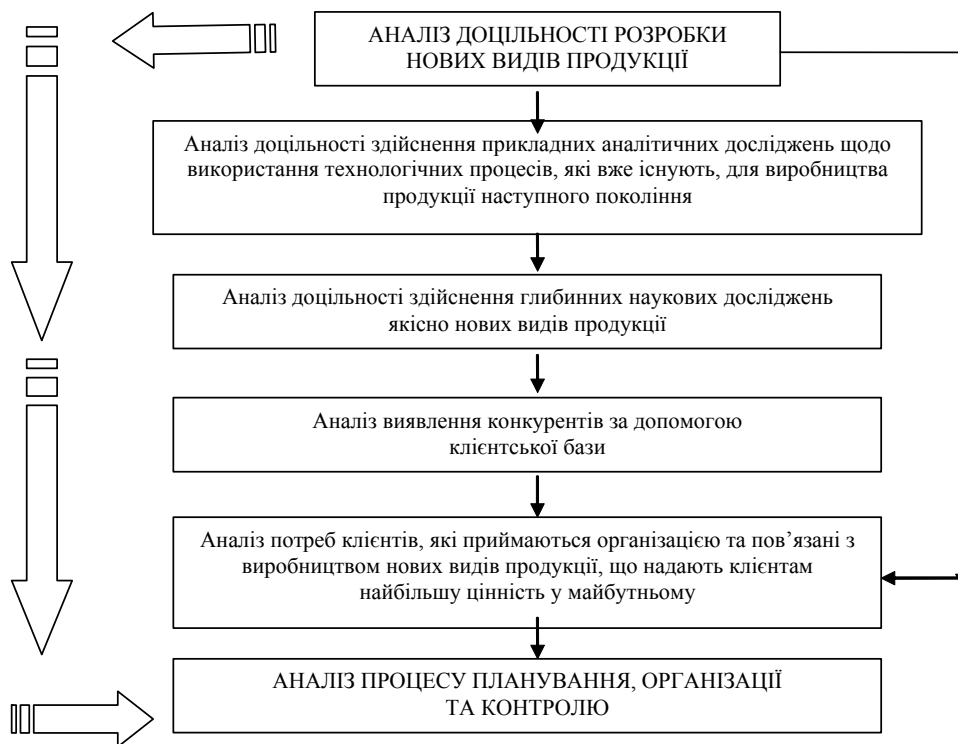

Рис. 2. Порядок проведення аналізу показників інноваційного процесу

Економічна стратегія – це сукупність взаємопов'язаних та взаємообумовлених складових елементів, що поєднані єдиною глобальною метою – створення і підтримання високого рівня конкурентної переваги підприємства. Тобто економічна стратегія – це система забезпечення конкурентної переваги підприємства. Найбільш важливими системо-утворюючими елементами економічної стратегії є: товарна стратегія, стратегія взаємодії з ринками факторів виробництва, стратегія зниження трансакційних витрат, стратегія інвестиційної діяльності підприємства, стратегія запобігання неспроможності (банкрутства) підприємства [6, с.190–192].

Щодо визначення обґрунтованості здійснення ефективної економічної стратегії автор пропонує використовувати факторні моделі трьох типів: статистичні, макроекономічні, фундаментальні. Також у своїх дослідженнях автор застосовує базові дивідендні дисконтові моделі, стохастичні моделі, мульти-індексні, що дозволяють надати прогностичну валідність діяльності господарської бізнес-одиниці.

При формуванні стратегії, менеджери виділяють види невизначеності:

- прогнозоване майбутнє (невизначеність не надає особливого впливу на формування стратегії розвитку підприємства);
- альтернативні варіанти майбутнього (загрози, що пов'язані зі змінами у законодавстві та державному регулюванні – найпоширеніший вид);
- діапазон можливих варіантів майбутнього (визначається декількома факторами впливу; необхідно визначити декілька можливих альтернативних сценаріїв майбутнього, відстежувати ринкову і законодавчу ситуації);
- повна невизначеність (неможливо спрогнозувати, виявити можливий сценарій розвитку, діапазон можливих результатів) [7, с. 78–85; 8, с. 96–101].

Практичною стороною роботи є комплексний економіко-статистичний аналіз інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств Одеського регіону.

Нестабільна ситуація в регіоні та в країні в цілому і, як слідство, значна кількість накопичених проблем стримують економічне зростання та подальший соціально-економічний розвиток, призводять до падіння активності промислових підприємств Одеської області в інноваційній діяльності країни. Так, у 2014 р. інноваційною діяльністю були зайняті 67 підприємств або 16,8% від загальної кількості обстежених промислових підприємств (у 2013 р. – 69 підприємств або 17,6%) (рис. 2). По Україні ця частка становила 16,1% (у 2013 р. – 16,8%).

Протягом 2014 р. підприємствами області впроваджувались технологічні інновації, але питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості обстежених в Одеській області зменшилась у порівнянні з 2013 р. на 0,8 в.п.

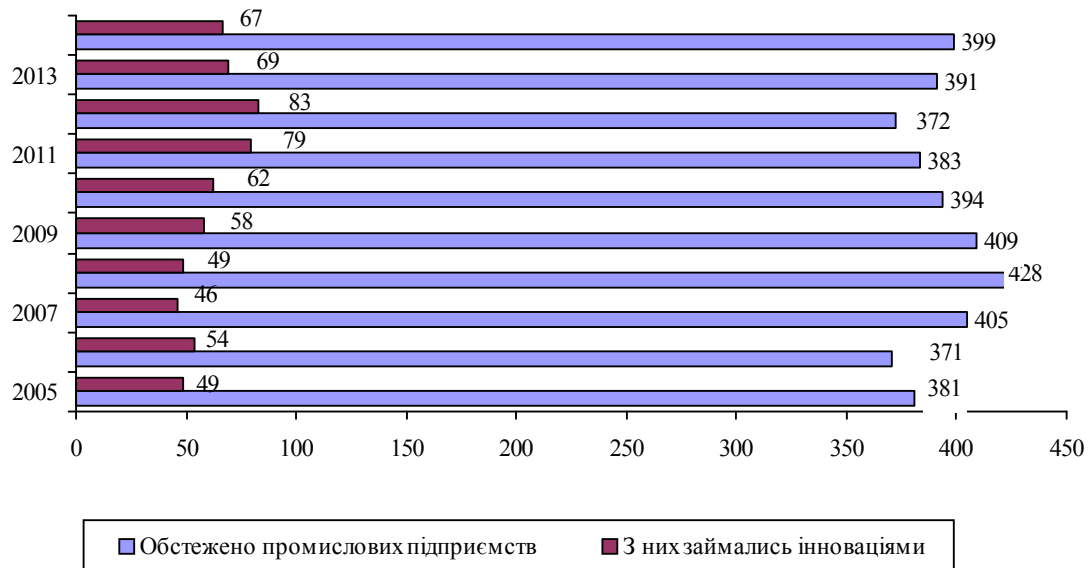

Рис. 3. Інноваційна активність промислових підприємств Одеського регіону у 2005–2014 рр. (одиниць)

Для порівняння ситуація, що склалася в інших південних регіонах: питома вага інноваційно активних підприємств у загальній кількості обстежених у порівнянні з 2013р. збільшилась у Херсонській області на 0,6 в.п., у Миколаївській області – зменшилась на 5,0 в.п. По Україні цей показник зменшився на 0,7 в.п.

В Одеській області кількість інноваційно активних підприємств у 2014р. збільшилась у порівнянні з 2005р. в 1,4 рази, у порівнянні з 2013 р. – зменшилась на 2,9%. У 2014 р. найбільша кількість інноваційно активних підприємств зосереджена у виробництві харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів, у виробництві гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції, машинобудуванні (відповідно – 25,4%, 17,9% та 16,4% загальної кількості інноваційно активних підприємств області). Меншою ця частка була у підприємств з виробництва меблів, іншої продукції, ремонту і монтажу машин і устаткування – 13,4%, у виробництві хімічних речовин і хімічної продукції – 7,5%, у постачальників електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря – 6,0%, у виготовленні виробів з деревини, виробництві паперу та поліграфічної діяльності – 4,5%. Із загальної кількості інноваційно активних підприємств 77,6% (52 підприємства) мали витрати на інновації. Усі ці підприємства залучали власні кошти, одне з них ще використовувало кошти місцевих бюджетів.

Загальний обсяг витрат на технологічні інновації у 2014 р. становив 323,9 млн грн, або 4,2% від загальної суми витрат по Україні (у 2013 р. – 91,0 млн грн, або 1,0%). Провідна роль серед підприємств переробної промисловості за сумою загальних інноваційних витрат у 2014 р. належить підприємствам з виробництва та розподілення електроенергії, газу та води – 82,6% загального обсягу витрат (у 2013 р. – 23,1%), з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції – 6,3% (у 2013 р. – 50,7%), машинобудування – 5,6% (у 2013р. – 10,5%), з виробництва харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів – 2,3% (у 2013 р. – 6,1%).

Із загальної кількості інноваційних підприємств 46 підприємств придбали машини, обладнання, програмні забезпечення (68,7% загальної кількості інноваційно активних підприємств), 6 підприємств (9,0%) несли витрати на навчання та підготовку персоналу, по 4 підприємства (6,0%) – на внутрішні науково-дослідні розробки та інші витрати, 3 підприємства (4,5%) – на ринкове запровадження інновацій, 2 підприємства (3,0%) – на зовнішні науково-дослідні розробки (НДР), 1 підприємство (1,5%) здійснило витрати на придбання інших зовнішніх знань. Із загальної кількості промислових підприємств, які здійснювали інноваційну діяльність, у 2014р. впроваджували інновації у виробництво 39 підприємств (58,2% інноваційно активних підприємств) проти 44 (63,8%) у 2013 р. Цей показник серед південних регіонів України склав у Миколаївській області – 50,7%, у Херсонській області – 44,4%.

У 2014 р. впроваджено у виробництво 82 інноваційних види продукції, з яких нових видів техніки – 7 найменувань (у 2013 р. – 87 і 9 відповідно). Підприємствами харчової промисловості було освоєно 37 нових видів продукції (у тому числі 19 – у виробництві хліба, хлібобулочних та борошняних виробів, 11 – у переробленні та консервуванні фрукт-пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції (у тому числі у виробництві гумових та пластмасових виробів – 19, у виробництві виробів із бетону, гіпсу та цементу – 2), 14 – підприємствами машинобудування (у тому числі 8 – на виробництві машин та устаткування, не віднесених до інших угруповань, 4 – на виробництві електричного устаткування, 2 – на виробництві інших транспортних засобів). Кількість освоєних нових видів промислової продукції у порівнянні з 2013 р. зменшилась на 5,7%. Питома вага впроваджених інноваційних видів продукції Одеської області в загальній кількості впровадженої продукції по Україні становила 2,2% (проти 2,8% у 2013р.).

У 2014 р. впровадження технологічних інновацій промислові підприємства здійснювали на 99,0% за рахунок власних коштів, обсяг яких склав 320,6 млн грн (у 2013 р. відповідно 97,0%, або 88,3 млн грн загальної суми інноваційних витрат), за рахунок коштів місцевих бюджетів – 1,0%, або 3,3 млн грн (у 2013 р. – 1,7%, або 1,5 млн грн).

Протягом 2014 р. інноваційну продукцію реалізовували 34 підприємства (35 підприємств – у 2013 р.), або 50,7% інноваційно активних підприємств промисловості (50,7% – у 2013 р.), по Україні – 56,2%. З них 7 підприємств реалізували продукцію, що є новою для ринку, 31 підприємство – продукцію, що є новою для підприємства.

Це, насамперед, підприємства харчової промисловості (35,3% усіх підприємств, що реалізовували продукцію), машинобудування (20,6%), з виробництва гумових і пластмасових виробів, іншої неметалевої мінеральної продукції та з виробництва меблів, іншої продукції, ремонт і монтаж машин і устаткування (по 14,7%). За межі України продукцію реалізовували 11 підприємств і, в першу чергу, це підприємства-виробники харчових продуктів, напоїв та тютюнових виробів та машинобудування (по 3 підприємства), з виробництва хімічних речовин і хімічної продукції (2 підприємства), 21 – з виробництва гумових. Обсяг реалізованої інноваційної продукції склав 698,7 млн грн (2,4% загального обсягу реалізованої промислової продукції) проти 916,8 млн грн (3,6%) у 2013 р. (в цілому по Україні ці показники становили відповідно 25666,2 млн грн, або 2,6%). Продукцію, що є новою для ринку, реалізували на 525,1 млн грн, а продукцію, що є новою для підприємства – на 173,6 млн грн.

Найбільша питома вага реалізованої інноваційної продукції належить підприємствам машинобудування – 235,8 млн.грн. (33,7%), виробникам харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів – 89,7 млн грн (12,8%). Натомість, у структурі реалізованої промислової продукції (товарів, послуг) області, за даними короткострокового обстеження, найвагомим у 2013 р. було виробництво харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів. Його частка у загальному обсязі становила 31,7% (9338,2 млн.грн.), на другому – хімічна та нафтохімічна промисловість – 20,8% (6129,6 млн грн), на третьому – машинобудування – 9,3% (2738,3 млн грн), на четвертому – металургійне виробництво та виробництво готових металевих виробів – 3,7% (1082,5 млн грн).

У 2014 р. за межі України інноваційну продукцію реалізували 11 підприємств (16,4% загальної кількості інноваційно активних підприємств) (21,7% – у 2013 р.). Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України у 2014 р. становив 135,4 млн грн, у т.ч. 114,9 млн грн (84,9% реалізованої інноваційної продукції за межі України) – у країні СНД.

Протягом останніх трьох років (2012–2014 рр.) інноваційною діяльністю займалися 100 підприємств (за період 2011–2013 рр. – 112). Серед них 84 підприємства купували передове машинне обладнання та програмне забезпечення, 15 – здійснювали навчальну підготовку персоналу для інноваційної діяльності, 9 – займались внутрішніми НДР, 7 – здійснювали зовнішні науково-дослідні розробки, 6 – придбали зовнішні знання, 5 – займались ринковим запровадженням інновацій, 10 – займались іншими роботами.

За період 2012–2014 рр. 53 підприємства області займались впровадженням інновацій. З них 37 підприємств (69,8%) – впроваджували інноваційну продукцію (з яких 7 – нову для ринку, 34 – нову тільки для підприємства); 35 підприємств (66,0%) впроваджували інноваційні процеси (з них 28 – нові, або вдосконалені методи обробки, або виробництва продукції, 12 – нову, або вдосконалену діяльність з підтримки процесів, 7 – нові, або вдосконалені методи логістики, доставки, або розповсюдження продукції). Нові організаційні методи в свою діяльність запровадило 5 підприємств. Запровадженням нових маркетингових концепцій займалися 14 підприємств) [9, с.92–95].

Наступним кроком дослідження виступає аналіз динаміки обсягів капітальних інвестицій в Одеську область за 2002–2014 рр. (табл. 2).

Капітальні інвестиції – інвестиції у придбання нових і тих, які були у використанні, або виготовлення власними силами для власного використання матеріальних і нематеріальних активів, витрати на капітальний ремонт та модернізацію. Капітальні інвестиції обліковуються по підприємствах-юридичних особах за їх основним видом економічної діяльності та територією місцезнаходження (юридичною адресою).

Індекси обчислено за даними у порівнянних цінах, відповідно до Методики (наказ Державного комітету статистики України від 25.12.2009 № 494). Вартісні показники наведено у фактичних цінах відповідних років і використано для розрахунку показників структури. Розрахунки капітальних інвестицій на одну особу здійснено виходячи з середньорічної кількості постійного населення.

Проведений аналіз показав, що за 2013–2014 рр. просліджується зниження рівня капітальних інвестицій у регіон. У 2012 році спостерігався приріст на 56,5%.

На рис. 4 представлена динаміка індексів капітальних інвестицій в Одеську область за видами економічної діяльності, розрахованих з урахуванням дефлятування, тобто коригування вартості активів, у які інвестовано кошти, на їх індекси цін (дефлятори).

На підставі проведеного дослідження здійснено прогноз обсягів капітальних інвестицій в Одеську область – прогностична валідність. Аргументовано застосування 2-го лінійного фільтру як апроксимуючої функції. Економіко-статистичний висновок: якщо збережеться існуюча тенденція, то на 2015-2016 рр.

можна очікувати рівень індексу капітальних інвестицій за дефляторною функцією у діапазоні 62–65%, тобто незначне зниження.

Таблиця 2

Динаміка капітальних інвестицій в Одеську область в 2002–2014 рр. (розраховано автором за даними статистичних щорічників Одеської області)

Рік	Обсяг капітальних у фактичних цінах, млн грн.	Ланцюгові показники динаміки		Капітальні інвестиції на 1 особу по області (у фактичних цінах, грн.)	Ланцюгові показники динаміки	
		абсолютний приріст, млн грн.	темپ приросту, %		абсолютний приріст, млн грн.	темп приросту, %
2002	3062,0	543,2
2005	6112,0	3050,0	99,6	2149,4	1606,2	295,7
2008	14666,0	8554,0	140,0	5240,2	3090,8	143,8
2009	12772,0	-1894,0	-12,9	4183,7	-1056,5	-20,2
2010	9724,0	-3048,0	-23,9	4087,7	-96,0	-2,3
2011	9347,3	-376,7	-3,9	3931,7	-156,0	-3,8
2012	14631,0	5283,7	56,5	6145,7	2214,0	56,3
2013	11872,0	-2759,0	-18,9	4978,3	-1167,4	-19,0
2014	9361,0	-2511,0	-21,2	3924,4	-1053,9	-21,2

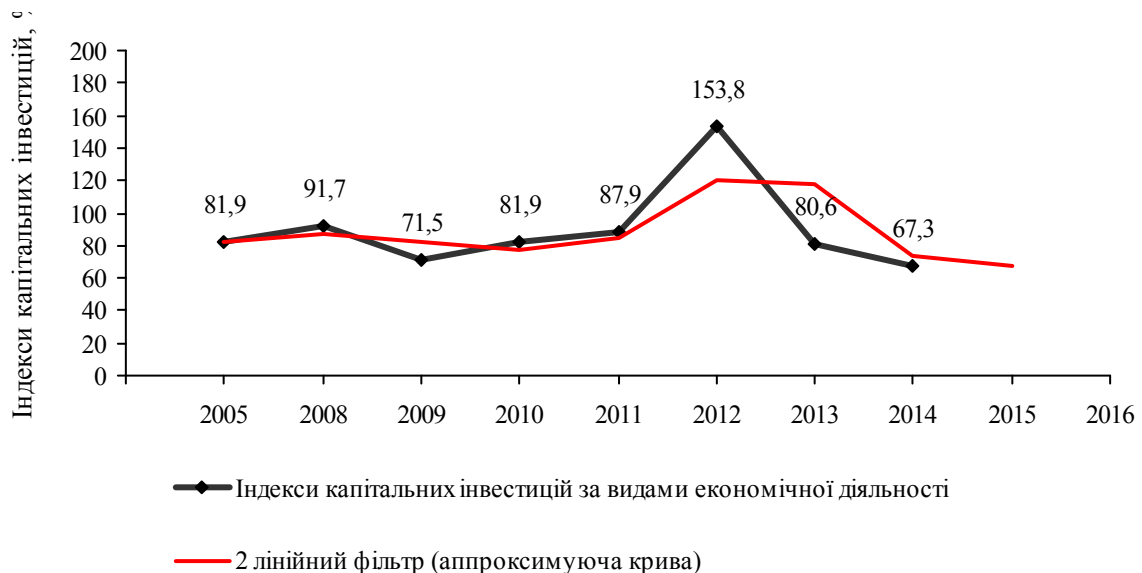

Рис. 4. Прогностична валідність надходжень капітальних інвестицій в Одеську область (побудовано автором)

Висновки. Нові технологічні процеси покликані забезпечити підвищення продуктивності праці та поліпшення якості продукції, зниження витрат на її виготовлення, комплексне використання сировини, матеріалів, палива, енергії тощо. Проведений економіко-статистичний аналіз інноваційної активності підприємств Одеського регіону показує, що кількість промислових підприємств, що впроваджували інновації, та обсяги реалізації продукції за період 2013–2014 рр. мають негативну динаміку.

Підвищення інвестиційної привабливості вітчизняних підприємств є одним із найважливіших пріоритетів державної інвестиційної політики, що у свою чергу впливатиме на рівень розвитку інвестиційного ринку загалом та галузей економіки зокрема. Інвестиційна політика має велике значення для розвитку суспільства, оскільки вона спрямована не тільки на сьогоденне забезпечення фінансової стабільності, а й в подальшому.

Наведені дані свідчать, 2013–2014 рр. характеризується незначним зниженням обсягів освоєних інвестицій, що зумовлено впливом фінансово-економічної кризи. Питома вага Одеської області в загальнодержавному обсязі капітальних інвестицій залишається стабільною. Серед видів економічної діяльності пріоритетними для інвестування залишаються діяльність транспорту та зв'язку, операції з нерухомим майном та промислове виробництво, в які спрямовано більше половини загального обсягу інвестицій області. Аналіз обсягів будівельних робіт показав, що хоча у 2013 р. спостерігалось зростання обсягів будівельних робіт, ще залишається нагальною проблема відсутності коштів у замовника та високі відсоткові ставки кредитів.

Таким чином, проведені дослідження дає змогу проведення інтегрованого управлінського аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності, визначення інноваційного та інвестиційного потенціалу вітчизняних підприємств промисловості.

Література

1. Сухарев О.С. Синергетика инвестиций : учеб.-метод. пособие / О.С. Сухарев, С.В. Шманёв, А.М. Курьянов ; под. ред. О.С.Сухарева. – М. : Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2011. – 368 с.
2. Карпенко Л.М. Розробка системи аналітичних показників інтегрованого управлінського аналізу інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства / Л.М. Карпенко // Mechanism of Sustainable Development of Economic Systems Formation: Collective monograp. – Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. – Vol. 2. – P. 222–234.
3. Карпенко Л.М. Статистична оцінка інноваційно-інвестиційної привабливості підприємств Одеського регіону: прогностична валідність / Л.М. Карпенко // Формування сучасних механізмів розвитку інноваційної сфери економіки : монографія / [колектив авторів] за наук. редакцією І. Ю. Швець. – Сімферополь : ДІАЙПІ, 2013. – 386 с.
4. Frank J. Fabozzi, CFA. Investment management. 2nd ed. USA, New Jersey 07458, 1998. 837 pages.
5. Ильшева Н.Н. Учёт, анализ и стратегическое управление инновационной деятельностью / Н.Н. Ильшева, С.И. Крылов. – М. : Финансы и статистика, 2014. – 216 с.
6. Хрущ Н.А. Инвестиційна діяльність: сучасні стратегії та технології / Хрущ Н.А. – Хмельницький : ХНУ, 2004. – 309 с.
7. Микитюк П.П. Інноваційна діяльність: навч. посіб. / П.П. Микитюк, Б.Г. Сенів. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 392 с.
8. Николаев М.А. Инвестиционная деятельность : учеб. пособие / М.А. Николаев. – М. : Финансы и статистика; ИНФРА-М, 2014. – 336 с.
9. Наукова та інноваційна діяльність в Одеській області у 2014 р. : статистичний бюлетень Головного управління статистики в Одеській області / відпов. за випуск Т.І. Єрьоменко. – 2015. – 131 с.

Надійшла 14.09.2015; рецензент: д. е. н. Хрущ Н. А.